

DEMOKRACIJA

Leto VII. - Štev. 50

Trst - Gorica 18. decembra 1953

Izhaja vsak petek

Neumestna sumničenja

Nedavno je neki visoki zavezniki uradnik v Trstu v zasebnem razgovoru izjavil: »No, pa so vsi tržaški in okoliški Slovenci zopet postali komunisti.«

Do tega zaključka so ga pripravili napisi in slovenske zastave v vaseh tržaške okolice.

V času, ko je zunanje ministrstvo njegove domovine napovedalo izročitev celotne cone A Svobodnega tržaškega ozemlja Italiji, je poleg tega v svoje precejšnje presenečenje spoznal, da so si psi Slovenci naenkrat bili edini vsaj v tem, da odklanjajo predlagano spremembo. Verjetno ga je tudi to zadržanje nekoliko prizadelo.

Vsak je pač zaljubljen v odločitve svojih. Tako je v njem počasi dozoreval zaključek, da so Slovenci pač komunisti, kajti v nasprotjem primeru bi mirno sprejemali vse, kar prihaja z Zahoda in niti na kraj pameti ne bi jim padlo, da protestirajo.

Vsekakor gre v danem primeru za mnenje zasebnika. Zaradi tega ne bi o njem pisali, če ne bi podobnih gledanj zasledili tudi v raznem tujem časopisu.

Tako je nekemu časnikarju vsa tržaška okolica trdnost komunistična, to so ljudje, ki si želijo samo komunizma itd. Vse to zaradi zastav z rdečo zvezdo, par po hišah napisanih gesel, in ker se prebivalstvo pač ne navdušuje za to, da ni Svobodno tržaško ozemlje zamenjalo z Italijo.

Nekateri tudi precej pravilno ugotavljajo, da po vaseh tržaške okolice danes javno in brez strahu delujejo samo titovci, medtem ko so vsi drugi krajevni prebivalci postali opretni. Bolj ali manj je to resnica. Toda sklepati iz tega, da so naši okoličani in na splošno tržaški Slovenci navdušeni za komunizem, je zelo zgrešeno.

V našem zadnjem uvodniku smo ugotovili, kako je prišlo do tega, da imamo danes v coni A Svobodnega tržaškega ozemlja dve točno določeni področji: nekakšen titovski rajon okoliških vasi in filoitalijanski rajon mestnega središča. Med obema pa leži asporno ozemlje tržaških predmestij. Toda to je samo trenutno zunanje lice, ki ima svoje točno določene vzroke, med katerimi je strah pred futurističnim dnem na prvem mestu.

Najnovejši razvoj je pač v središču mesta ojačal pričakovanje, da bo jutri nad njim zagospodarila Italija. Zato se ljudje bolj zamerjajo tistim, ki bodo v tem primeru imeli škurje in platno v rokah.

V okolici pa si je po ostrem jugoslovanskem nastopu v prvih dneh oktobra in na osnovi temu sledenih predlogov o razdelitvi Svobodnega tržaškega ozemlja utrla pot računanje z možnostjo, da bodo ti kraji prisojeni Jugoslaviji. Vsi prizadeži prav dobro vedo, kakšen red vlada tam. Zato so že zdaj temu primerno zaprli usta in so prilagodili novemu položaju tudi svoje zunanje obnašanje.

Ali naj prebivalstvu zamerimo, da se tako obnaša? Ali bi bilo pametno, če pričakujemo, da bodo na zemljo vezani kmetje, s posameznimi kraji vzrastli obrtniki in trgovci protestirali proti lastni matični državi in zahtevali Italijo? Saj je v Trstu nad 4 tisoč oseb, ki jim nudijo živo sliko begunske usode. V njih je še preživ spomin na velike krivice zadnjih trideset let, katerih do danes še nihče ni dostojno popravil.

Zakaj pa ljudje ne zahtevajo vsaj Svobodnega tržaškega ozemlja? Nešteto krat so to že izpričali. Se vsaka stranka, ki je hotela pridobiti njihovo zaupanje, tudi sami titovci, so pri obeh volitvah postavili to zahtevo v svoj volilni program. Toda ljudje niso krivi, če jim je zunanji razvoj v veliki politiki do danes pokazal, da se odločajo, pa naj bodo še tako ideološki in čim bolj neupravičeni.

Zato je po našem neopustljiva napaka, da pripadniki tistih vele-sil, ki nosijo glavno odgovornost za nov položaj, se vnaprej žigosajo s pečatom komunizma posameznike ali cele narodnostne skupine, ki ne delajo drugega, kakor to, da se prilagajajo na življenje, v katero jih spravljajo proti njihovi volji.

Obsojati ljudi, katere najprej s silo gonijo v komunistične ograde, potem jih pa delati odgovorne za to, ker živijo na način, kakršnega zahteva oblast, kateri jih izročajo, je eden izmed tistih postopkov, ki bi znali močno oslabilo odorno moč danes zaslužene Evro-

TERJAMO SVOJE PRAVICE NA LASTNI ZEMLJI!

Enakopravnost pred zakonom ni narodnostna enakopravnost

Ob nedavnem pisanju dnevnika „Giornale di Trieste“ o naših pravicah

„Giornale di Trieste“ izhaja iz cele vrste nedokazanih trditev, ki jih z ničemer ne more dokazati, da bi na teh trilih postavkah zgradil svoja politična stremeljenja.

Priznavamo — trdi — Slovenecem enakopravnost, toda ne dovolimo, da bi se oni ponašali kot gospodarji na tej italijanski zemlji.

Priznavajo nam torej enakopravnost. Toda priznanje enakopravnosti na področju zasebnega in kazenskega prava ne pomeni še nobene koncesije! Kajti že davno je bilo uveljavljeno načelo, da so pred sodiščem vsi ljudje enaki ter da sodnik ne sme gledati na stan in bogastvo, ampak mora soditi tako, kot mu predpisuje zakon. Ali pa osnovna enakopravnost velja tudi v Italiji oziroma v Trstu?

Toda o enakopravnosti pred zakonom, ki je osnovni pogoj vsake urejene države, ne more biti govora ob vprašanju odnosov med nami in Italijani niti za ljudi, kakršni so po svoji miselnosti člankepisec „Giornale di Trieste“.

V našem primeru je govora o politični enakopravnosti, in tu za- došča, če opozorimo na dejstvo, da slovenske občine Devin-Nabrežina, Zgonik, Repentabor in Dolina nimajo zajamčene pravice za uradovanje v lastnem jeziku, medtem ko se občinske oblasti v Trstu in Miljah naravnost ponašajo z nepoznavanjem slovenskega jezika ter ne sprejemajo slovenskih listin, čeprav živijo na njunem upravnem področju številni Slovenci domaćini.

To je pa zavestno in namerno odvajanje od načela narodnostne enakopravnosti. To se pravi, da narodnostno enakopravnost v teoriji sicer priznavajo, da je pa v praksi ne izvajajo. Če pa zahtevamo stvarno izvajanje enakopravnosti, nam pa „Giornale di Trieste“ očita, da se Slovenci nočemo posluževati pojma enakopravnosti v tuji, to se pravi v italijanski hiši. Potemtakem „Giornale di Trieste“ zastopa stališče, da smo na področju A Svobodnega tržaškega ozemlja tuji.

Ce naj to enostransko trditev i italijanskega glasila primerjamo z dejanskim stanjem, tedaj vidimo, da so štiri od šestih občin področja A v slovenskih rokah, in da površina teh štirih občin zavzema najmanj tri četrtine površine vsega področja A. Na domnevem italijanskem področju A zavzemajo torej Slovenci tri četrtine zemlje. Govoriti torej o izključno italijanskem področju A spričo dejstva,

da je že s površnim pogledom mogoče ugotoviti nasprotno, in sicer, da je tu slovenska zemljiška posest pretežna, pomenja zavestno govoriti neresnico. Če pa je ta zavestno izgovorjena neresnica pogoj za politične zahteve, tedaj moramo priti do zaključka, da temelje italijanske zahteve na področju A na zelo slabih osnovah.

Ko že „Giornale di Trieste“ tako uporno piše in govori o italijanskem področju A, na katerem „italijani ne morejo postavljati svojih kandidatov v štirih od šestih občin, se pač resnično moramo vprašati, na kakšnih osnovah temelji italijanstvo področja A. Z italijanske strani na to vprašanje odgovarjajo: na zgodovinskih razlogih.

Ce tudi pustimo ob strani dejstvo, da so Italijani naše ljudi petintrideset let, t.j. od l. 1919 pa do l. 1953, brezuspšno raznarodovali, bi nam vendarle morali dokazati, da so te štiri občine bile nekoč v italijanskih rokah. Kajti šele in samo tedaj bi mogli smatrati, da je trditev o italijanstvu področja

A utemeljena. Toda o tem, da so bile občine Devin-Nabrežina, Zgonik, Repentabor in Dolina ali vsaj ena od njih kdaj koli italijanske, v zgodovinskih virih ne najdemo najmanjše osnove. Naše poznavanje zgodovine sega nazaj za tisoč let, recimo do časa Karla Velikega.

Zgoditi bi se moglo, da smo mi nezalci in da se ljudje okrog „Giornala di Trieste“ bolje poučijo kot mi. Toda v tem primeru naj pridejo na dan z dokazi, da so Italijani res nekoč zavzemali vse te kraje. Ta dokaz je toliko bolj potreben, ker bi sicer mi mogli obrniti svoja razlaganja, in trditi nasprotno od tistega, kar pravijo oni.

Danes se že tudi zunanji svet ne da več prevarati z zlaganimi navedenji. „Giornale di Trieste“ se bo moral potruditi, da bo našel druge razloge za zagovarjanje svojega neresnega početja, s katerim odreja Slovincem popolno enakopravnost glede uporabe jezika in javnega izživljanja.

Berlinska konferenca

V zadnji številki našega lista smo v podrobnosti razdelili številna nasprotja med zahodnimi zveznicami, ki jih je bermudska konferenca treh zahodnih vršacev obravnavala in verjetno vsaj na določenih področjih poskušala izgladiti. Skopost zaključnega poročila bermudskih sklepov potrjuje takvost, kaže pa ob enem, da ni lahko delo tako številne svetovne probleme postaviti na skupni imenovalec.

Predsednik Eisenhower je izpostavljen izredno močnemu pritisku javnega mnenja, ki take konference vedno spremlja z velikim nezaupanjem, ker navadno prinašajo nove žrtve za ameriškega davkoplačevalca. Churchillovi napori, da bi mavezal osebnost stike z Moskvo po vzorcih medvojnih let, so ostali zgolj tiha želja. Laniela so spremljale težke skrbi glede izvolitve novega državnega poglavarja, nadležnosti ratifikacije pogodbe o EOS in o vojni v Indokini.

V takih okoliščinah je potekalo bermudsko zborovanje in vendar je pokazalo nekaj razveseljivih uspehov: Trije veliki so Moskvo krepko zgrabili za besedo. Pripravljenost zahodnih sil, da se že

malu po novem letu brez posebnih pogojev vsedejo v Berlinu z Molotovom za mizo, pomeni, da bo morala Moskva končno svoje karte postaviti na mizo.

Res je, da je Moskva zopet nekaj pridobila na času, in res je tudi, da bo Kremelj poskušal pretrpati vse šibkosti zahodne povezanosti. Res je nadalje, da je zavladal po vsem zahodnem svetu pesimizem, ki pa ne opravičuje, da ne bi svet tudi s svojimi zadnjimi napori poskušal urediti vprašanja Srednje Evrope. Tveganja, katerim se Zahod izpostavlja, so tveganja, ki izhajajo iz same narave današnjega položaja. Ni tu vprašanje samo starega državnika Churchilla, ki bi želel ob zatonu svojega življenja še nekaj doprinesiti za krepitev svetovnega mira, pač pa je to krik sveta, ki je naveličan divjega oboroževanja in prenasliden rjovenja hladne vojne ter se prav v teh predbožnih dneh nadeja, da pomeni kremelska ponudba za konferenco štirih nekaj več, kakor pa spreten poizkus Evropsko obrambno skupnost povoditi ter London in Pariz izigrati proti Washingtonu.

Kaj torej lahko pričakuje svet od berlinske konference štirih velisil? Molotov bo verjetno zahteval varnostna jamstva za vsa svoja pripreliška področja. Vtrajal bo, da se sestavi vsenemška vladna brez svobodnih volitev, in da bi mirovna pogajanja pričela prav s to vlado. Ostro bo napadel Atlantsko zvezo, končno pa bo verjetno nakazal vso dobro voljo, če se Zahod odzove EOS. Vse te svoje zahteve bo Molotov tako izboževal, da bodo čim bolj ugašale francoskemu javnemu mnenju. Trudil se bo ustvariti ozračje dveh proti dvem.

Sovjeti bodo berlinsko konferenco zopet lahko izkoristili, da razbijejo enotnost zahodnega sveta. Debate v francoski zbornici so jih vzpodbudile za tako igro in britansko zadržanje jim ni moglo vzeti poguma.

Kako se bo Zahod izognil tem nevarnostim? V Franciji se stvari tudi izvolitvijo novega državnega poglavarja bistveno ne bodo spremenile. Težišče sovjetske politike se je pomaknilo od Nemčije na Francijo in tudi težišče ameriške politike bo osredotočeno verjetno na Pariz bolj kot na Bonn.

Bermudski sklepi bodo v Berlinu pokazali svojo trdnost, ker bodo postavljeni na težko preizkušnjo. Berlinska konferenca bo v svetovni politiki važno križišče bodočih dogodkov in bodočega razvoja celotne svetovne politike.

Ce Moskva v resnici želi mir, potem ga bo v Berlinu lahko dobila. Če pa bo svoje napore usmerjala na razkrojitev zahodnega sveta, na zmedo in kapitulacijo, potem bodo morebitni kratkoročni uspehi, ki jih taka taktika doseže, pognali svet k odločitvam, katerih dalekosežnost je težko predvideti. Predsednik Eisenhower je v svojem pozivu na atomsko razorožitev pred Zvezo narodov nakazal, kakšna bodočnost čaka svet, če današnjih državnikov ne bo srečala pamet.

V Sremski Mitrovici je pred dvajsetimi leti Moša Pljade poučeval Tita tudi o kremelski dogmi, ki zapoveduje: »Vsak komunist mora potrditi vsakršno zavezništvo — tudi s svojim največjim sovražnikom — če tako zavezništvo izpolnjuje en sam pogoj: tako zavezništvo s hudicem mora partiji zaleteti določeno korist.« To je vrhovno načelo komunizma.

O EISENHOWERJEVEM GOVORU

Zadnji govor predsednika Eisenhowerja o atomski nevarnosti pred Glavno skupščino Združenih narodov je naletel po vsem svetu na ugoden odmev. Celo sovjetski tisk je moral priznati, da je Eisenhowerjev predlog za ustanovitev mednarodne komisije za omejevanje in nadzorovanje atomskega oboroževanja ter za uporabo atomske sile v obšerkoristne namene varen doprinos k mednarodni pomiritvi, ki zasluži vsaj temeljito preučitev.

Ves zahodni tisk se v glavnem strinja v naslednjih ugotovitvah.

Predsednik Eisenhower je odkrito priznal, da imajo tudi druge države s Sovjetsko zvezo vedno podobno atomsko orožje, čeprav v manjši meri. In prav tako jasno je potrdil, da ni možna absolutna obramba pred tem orožjem. Z ozirom na to se je zavzel za nadzorstvo nad atomsko silo, kakor tudi za končno odpravo atomskega orožja. Ker se je tik pred tem vrnil z bermudskih konference, na kateri so sprejeli načrt za konferenco s Sovjetsko zvezo, je lahko tembolj prepričljivo prikazal mnogo korakov, ki so jih napravile Združene države in njihovi zavezniki in s katerimi si še vedno prizadevajo, da bi našle miroljubno rešitev za nerešene probleme. Njegov predlog za mednarodno atom-

ske zalogo pomeni najznačilnejši napred v tem pogledu.

V kratkem polurnem Eisenhowerjevem govoru je atomska doba izšla iz mračnega vzdušja, ki je bilo značilno zanjo, odkar je prva atomska bomba padla na Japonsko. Zdelo se je, da se je vzbujati up in veselje pričakovanje. Stvari, o katerih so govorili šepetaje in se jih skoro bali razumsko obravnavati, so se pojavile v dosegljivi perspektivi in bi lahko koristno služile — celo v sedanjem svetovnem položaju. Pomen človečanstva in vrednost človeške volje sta bila nedavno potrjena.

Noben človek ne more brati predsednikovih globoko občutenih besed brez spoznanja, da so se Združene države spet podale na pot praktičnega idealizma. Zgolj obrambna, boječa in obupavajuča miselnost ni v skladu z značajem ameriškega naroda. Predsednik je čutil potrebo, da najde nov način, da bi ponovno potrdil optimizem in iznajdljivost, ki sta osnovni lastnosti Amerike. Njegov predlog pomeni bleščečo pobudo.

Zato so se upi sveta povečali z zvečnim Eisenhowerjevim dokazom, da so se lotile Združene države pozitivne akcije, da bi napravile konec hudi nevarnosti atomske dobe.

Kako bodo Sovjeti odgovorili na to, bo treba šele videti. Toda s tem, da se je drzno in konstruktivno lotil iskanja izhoda iz atomske zagate, je predsednik Eisenhower nedvoumno potrdil ameriško vodstvo v prizadevanju za mir.

„Sine die“

Razpravo o Trstu, ki bi morala biti 14. m. pred Varnostnim svetom Združenih narodov, so že v tretje odložili, zdaj pa za nedoločen čas.

Ameriški zastopnik je stavil predlog o odločitvi takoj na začetku seje. Svoj predlog je utemeljeval s poskusi, ki so v teku, da bi tržaški spor sporazumno rešili. Ameriški predlog je podprl britanski zastopnik, ki je izjavil, da je istosčasni umik italijanske in jugoslovanske vojske z obmejnega področja med Italijo in Jugoslavijo opogumljajoče dejstvo, ki daje dobro upati glede razvoja sosedskih odnosov med obema državama.

Predlogu o odločitvi razprave se je odločno uprl sovjetski zastopnik Višinski. Po njegovem je nujno, razpravljati o Trstu pred Varnostnim svetom. Pogajanja, ki so v teku, in na kateri sta se sklicevala ameriški in britanski zastopnik, so po sodbi Sovjetske zveze nezakonita, ker kršijo mirovno pogodbo z Italijo. Edina pravična rešitev tržaškega vprašanja je po njegovem v tem, da bi Varnostni svet imenoval guvernerja za STO v smislu določb mirovne pogodbe. Višinski je svoj nastop končal z ugotovitvijo, da hočeta washingtonska in londonska vlada rešiti tržaško zadevo ne v skladu s koristmi tržaškega prebivalstva, ampak v smislu strateških zahtev Atlantske zveze.

Pri glasovanju se je osem zastopnikov izreklo za ameriški predlog o odločitvi razprave, proti je glasoval sovjetski zastopnik, libanonski pa se je vzdržal. Predsedoval je grški zastopnik, ki ni glasoval.

Emigracija beguncev iz Trsta

V odgovor na vprašanje, kakšne korake je napravila britanska vlada, da bi pomagala beguncem, ki živijo sedaj v Trstu, da bi našli nov stalni dom v prekomorskih državah, je britanski zunanji minister, Anthony Eden, v spodnji zbornici izjavil, da emigracija beguncev v Trstu dobro napreduje.

Prostovoljne dobrodelne organizacije, kot Ameriška katoliška družbena ustanova, Svetovni svet cerkv, Tolstojeva ustanova, Mednarodni rdeči križ in druge že izvajajo načrt za stalno naselitev več sto beguncev v raznih zahodnoevropskih državah, ki mora biti končan do konca letošnjega leta.

Poleg tega pa je Zaveznika vojaška uprava v Trstu v stikih z drugimi vladami, ki so pripravljene sprejeti begunce, z Visokim komisarjem ZN za begunce in z Mednarodnim odborom za emigracijo iz Evrope.

Pravilica iz bajk

V »mesecu poljsko-ruskega prijateljstva«, ki je končal te dni, se je neki napovedovalec varšavskega radia nerodno spotaknil pri otroških oddajah.

»Sedaj otroci — je začel — vem, da ne želite slišati pravljic o kraljih, kraljicah in gradovih, kakor so jih pravili v starih časih. Danes vam bomo povedali novo zgodbo, pravljico o obnovi Varšave, pravljico o poljskih vojakih in pravljico o poljsko-ruskem prijateljstvu.«

(Konec na 2. strani)

Posledice bermudske konference

Konferenco na Bermudih so zaključili in udeleženci se razšli.

Vendar pa se niso razšli, kakor so pričakovali, z določitvijo glavnih potez evropske obrambe, ampak so zaradi nepričakovane in morda nezaželenega »intermezja« sovjetske note določili skupno stališče zahodnih zaveznikov do Sovjetske zveze.

Glede tega je pa možno ugotoviti tri stopnje v vprašanju skupne obrambe proti Sovjetski zvezi, ki jih predstavljajo Amerika, Velika Britanija in Francija.

Medtem ko je Amerika v tem vprašanju brezpogojno pozitivna, je Velika Britanija nekam manj brezpogojno pozitivna, medtem ko

pe in zmanjšati njeno učenje o boljši bodočnosti. Naj bodo n. pr. narodi Jugoslavije, Češkoslovaške ali Poljske jutri manjveredni in kolektivno odgovorni samo zato, ker so žrtve medvojnih računov in kupci med velikimi? Naj jih smatramo za komunistične agitatorje samo zato, ker živijo v komunistični državi, kateri smo jih izročili na podoben način, kakor bi v primeru delitve Svobodnega tržaškega ozemlja predali Titovi diktaturi del tržaških Slovincem?

To je važno vprašanje, katero se pojavlja ob robu današnje krize tržaškega vprašanja in zato o se morali vsi prizadeti varovalci pristranskih zaključkov, kateri skupni demokratični in narodoljubni stvari samo škodujejo.

Francija postavlja svoje pogoje in sicer take pogoje, da je njeno sodelovanje zares dvomljivo.

Konferenca naj bi se mimogrede bavila tudi s tržaškim vprašanjem. Toda sodeč po sporočilu, ki so ga izdali po njenem koncu, je bilo v prvi fazi sicer precej govora o Trstu, medtem ko so proti koncu o njem govorili vedno manj. Jasno je, da je bilo tržaško vprašanje vedno predmet sporov med zahodnimi silami in Sovjetsko zvezo. Noben od zahodnih sil pa zdaj ne pada na misel, da bi zaradi Trsta in samo zaradi Trsta preprečevala vsako možnost razgovorov s Sovjeti. Toda za tržaškim vprašanjem tiči Italija. Pa naj je tržaško vprašanje samo izgovor ali pa glavni in odločilni povod, Italija ni razpoložena, spuščati se v oboroževalne priprave zahodnih sil, kot sicer tudi Francija zaradi Posarje ni razpoložena za tako sodelovanje.

Vsekakor vidimo, da se je na Bermudih razvila značilna sporednost med stališčem Francije in stališčem Italije glede na Atlantsko zvezo, in sicer v toliko, v kolikor Francija zvestobo do te zveze veže na Posarje, Italija pa na Trst. V bistvu pa nobena od obeh latinskih držav posarskega odnosno tržaškega vprašanja ne smatra za glavno in bistveno. Posarje in Trst nista nič drugega kot sredstvo za izkamenjanje finančnim bremenom, za katere nobena od njih v svojem parlamentu ne najde dovolj razumevanja.

Ce pa se tako Francija kot Ita-

VESTI z GORIŠKEGA

DRŽAVLJANSTVO in pravica do pokojnine

V zvezi z vprašanjem italijanskega državljanstva je rimsko pravosodno ministrstvo izdalo okrognico, v kateri pojasnjuje in določa, da se osebe italijanskega državljanstva, ki so po čl. 19 mirovne pogodbe imele pravico optirati za ohranitev italijanskega državljanstva, ki pa so umrle pred vstopom v veljavo mirovne pogodbe, odnosno predno je potekel rok za optacijo, morajo smatrati kot mejiteljce italijanskega državljanstva.

To pojasnilo in določilo je važno, ker je povezano z različnimi finančnimi in gospodarskimi pravicami. Na tej podlagi namreč lahko dediči tih umrlih dobijo izplačano na primer morebitno vojno odškodnino, ki je pokojniku pripadala; ali pa kako zastalo pokojnikovo in sploh vse, kakor da bi pokojnik ne bil izgubil državljanstva, kot ga na podlagi omenjene okrognice v resnici ni izgubil!

Prizadeči se lahko obrnejo naravnost na občino, kjer je pokojnik imel svoje pravice, in zahteva pokojnikov državljanški list, ki mu ga izdajo brez kakih posebnih zahtevkov.

Vprašanje je sedaj to: ali so italijansko državljanstvo ohranili tudi tisti italijanski državljanji, ki so umrli na ozemlju Julijske krajine, ki je sedaj pod Jugoslavijo, če so namreč tam umrli pred izvršitvijo mirovne pogodbe, odnosno predno je potekel rok za optacijo.

S pravnega stališča je zadevo tolačiti pozitivno, to je, da se določene osebe morajo smatrati za italijanske državljanje, ker niso tega državljanstva nikoli izgubili!

V zvezi z vprašanjem državljanstva, glede na optacijo in njihovo reševanje, se čisto določa, da jugoslovanske oblasti optacijo ugodno rešujejo samo enemu od zakoncev, to je ali samo možu ali pa samo ženi. Določa pa se tudi, da italijanske oblasti potrjujejo rešitev optacije samo enemu ali drugemu zakoncu.

V takih primerih je krivica nedvomno očitna in ti pojavi razvijajo družine v dvojno državljanstvo: oče in mladoletni otroci nosijo državljanstvo ene države, mati pa druge!

V resnici sta se Italija in Jugoslavija za odpravo takih nedostatkov že 23. decembra 1950 sporazumeli in sklenili, da imata zakonca v tem primeru pravico, odločiti se

za to ali ono skupno državljanstvo. Vendar se ta dogovor le preveč počasi izvaja. Svetujemo pa priza, detim, naj se za to svojo pravico odločno postavijo. Lahko se sklicujejo tudi na čl. 10. zakona od 13. junija 1912, št. 555, ki določa, da ne more žena imeti državljanstva, ki je različno od moževega.

Na drugi strani pa so se optanti, katerim je Jugoslavija optacijo sprejela in rešila, istočasno po jugoslovanskem zakonu odpovedali njemu državljanstvu. Če se Italija takim optantom optacije ne potrjuje, se morajo smatrati za apolide, to je za osebe brez državljanstva. Za zopetno pridobitev jugoslovanskega državljanstva bi se ti prizadevali moralno preseliti v Jugoslavijo in tam prositi za podelitev državljanstva.

Upamo pa, da se tako Italija kakor Jugoslavija končno ne bosta upirali priznati državljanstvo vsem optantom, ki ga želijo.

Kar se pa pravice do pokojnine tiče, zopet pojasnjujemo, da imajo pravico zahtevati pokojnino od rimske vlade vsi bivši italijanski državljanji, ki so zaradi mirovne pogodbe postali jugoslovanski, če jim po zakonu pravica do pokojnine pritiče. Tako glede vojne pokojnine kakor tudi civilne. Glavno je, da jim po italijanskem zakonu pokojnina pritiče! Tako določa točka 8. priloge XV. mirovne pogodbe z Italijo.

Brezposelnost v Doberdobu

Zadnja redna seja našega občinskega sveta je bila v soboto 5. decembra.

Glavna in najbolj zanimiva točka te seje je bilo brez dvoma poročilo župana o težkem položaju brezposelnih, ki je to zimo izredno poslabšal celotni gospodarski položaj naše občine. Verjetno je prav naša občina prva v številu brezposelnih, saj imamo na tisoč pet sto prebivalcev kar 215 uradno vpisanih brezposelnih, kar pomeni nad 14 odstotkov!

Da bi vsaj deloma ublažili to vprašanje, je župan zagotovil, da bodo s pomočjo vlade in pokrajine odprli v januarju razna središča za delo. V ta namen je svet soglasno odobril sklep ožjega odbora, ki je odločil 150 tisoč lir za pogozdovanje. To bi bilo prvo središče dela za brezposelne, kateremu bi pozneje pridružili še druga središča, kjer bi bili vsaj za nekaj mesecev zaposleni najbolj potrebni domačini.

Svet je nato odobril proračun za leto 1954, ki predvideva primanjkljaja za 2 milijona 650 tisoč lir. Ta primanjkljaj je tako narasel, ker usihajo vedno bolj razni dohodki, kot n. pr. užinski davek in zlasti dohodek na staro železo, ki je padel od milijona dve sto tisoč na komaj pet sto tisoč lir.

Sprejet je bil tudi sklep o trinajsti plači občinskih uslužbencev. Ta plača znaša polovico mesečne plače, ker je bila prva polovica že nakazana.

Odobrili so končno še prispevek

3 tisoč lir za šolski patronat in 5 tisoč lir za obleko občinskemu čuvaju.

Prepričani smo, da bo prizadevanje našega župana in razumevanje pokrajinskih oblasti vsekakor dejansko olajšalo, in to čimprej, težak položaj naših brezposelnih, ki gledajo zaskrbljeni bodočnosti v oči.

Štipendije

Prosvetno ministrstvo je razpisalo natečaj za 150 štipendij po 30 tisoč lir, katerega se lahko udeležijo vsi študenti, ki so brezposelni, potrebni in imajo pogoje, ki jih določata zakon št. 425 od 31. julija 1945 ter št. 646 od 28. septembra 1945.

Prošnjo in potrdila na nekoliko-namerno papirju je treba poslati do 15. marca 1954 na Prosvetno ministrstvo v Rimu (Ufficio Assisi. Postbellica), ulica Guidobaldo del Monte 24.

Isti pogoji veljajo tudi za srednješolce, ki pa morajo predložiti prošnjo za štipendijo do konca januarja 1954. Štipendije za srednješolce znašajo 15 tisoč lir vsaka.

Škoda, ki so jo povzročili vojaki

Kdor je med 18. oktobrom in 20. decembrom t. l. utrpel škodo po vojaških edincih, ima pravico zahtevati odškodnino s prijavo iste na županstvo do 31. t. m. — To velja tudi za terjatev najemnine za zasebne prostore in kraje.

Resnico povsod priznati!

Ko sem v »Demokraciji« od 4. t. m. objavil članek »Nadškof Sedej je govoril resnico«, sem poudaril, da je nadškof, ko je naše moze svaril, naj ne verjamejo Lahom ničesar, kadar gre za slovensko narodno stvar, pa čeprav bi to bil rimski papež, sem navedel pričo teh škofovih besed, ki se imenuje R. A. Rekel sem tudi, da so nekateri članki v »Demokraciji« imeli namen, prikazati in dokazati, da je del italijanske duhovščine, do najvišjih cerkvenih predstojnikov, usmerjen protislovensko.

Navedel sem torej pričo, ki trdi, da je nadškof to izjavil v njeni prisotnosti. Vsaki priči, ki trdi, da se je nekaj zgodilo v njeni prisotnosti, verjame vsak sodnik. Slab advokat pa je vsakdo, ki tako pričo vrže v koš!

Nisem rekel, da so članki v »Demokraciji« prikazovali in dokazovali, da je vsa italijanska duhovščina, do najvišjih cerkvenih predstojnikov, usmerjena protislovensko.

Pa se ti v »Katoliškem glasu« od 10. t. m. zopet oglasi nekdo, ki zopet trdi, da ni moči verjeti, da bi nadškof Sedej tisto svarilo dal. Ta pisec prezira torej pričo, ki sem jo našel v »Klicu Triglavu« in pravi, da sem govoril le o nekem iz Zuericha... na nekem birmovanju... in nekim cerkvenim ključarjem!

Istočasno pravi pisec v »Katoliškem glasu«, da so članki »Demokracije« govorili o vseh Italijanih, ki naj bi bili protislovensko usmerjeni!

Ne vem, ali se je pisec v »Katoliškem glasu« zmešalo, ali pa je pero pomotoma v žolc, ko je vse take netočnosti iznašal!

Kako neki more trditi priče R. A. zanikati, ko pri dogodku še zraven ni bil! To uganko utegne pojasniti, menim, samo tako bistra glava, kot je pisec v »Kat. glasu«.

In kako neki more trditi, da so članki v »Demokraciji« govorili o vseh Italijanih, ali o vseh italijanskih duhovščini, ko v svojem članku sam navaja dobesedno stavek iz »Demokracije«, ki govori o delu italijanske duhovščine! To uganko lahko reši pa tisti »fin diplomat«, ki si ga pisec v »Katoliškem glasu« želi kot vzornega pokornega slugo, ki zna poskočiti na vsak migljaj svojega gospodarja.

O psovanju s »sramotilcem«, z »bedastimi dokazi« in tako dalje rečem samo to: pisec je izustil, kar pač na sebi nosi!

Glede očitka pa, da »s svojim pisarjenjem nosim velik delež krivde, da nam italijanske oblasti ne dajo vseh naših pravic, ki nam pritičejo«, mislim, da sem tak očetek nekoč že čital v »Katoliškem glasu«. Da, vrgel ga je g. Martinčič tam poleti nekemu dopisniku »Demokracije«, katerega ni mogel ukrofiti pred jasnimi dokazi in krepkimi argumenti!

No, zdaj sem tudi jaz deležen te-

ga očitka, ker ljubim resnico in iščem pravico!

Jaz pa poudarjam, da krivdo za našo nesrečo nosijo v prvi vrsti tisti, ki nam naše pravice kratijo v javnem, zasebnem in verskem življenju; potem tisti, ki predstavljajo najvišjo oblast, tudi cerkev, pa se za naše trpljenje in pravice ne zmenijo; nato pa še tisti Slovenci, ki nas prodajajo italijanskim strankam, pri čemer nosi veliko odgovornost tudi pisec članka v »Katoliškem glasu«.

Namesto da se ta gospod spušta v lažne očitke in nevarno sramotenje (v »Katoliškem glasu«), ki ga utoježno pravi, kajti me postaja res polna s tem stalnim krivičnim zavijanjem in napadanjem »Demokracije« in njenih dopisnikov! do javnega preklica istih z vsemi pojasnili in dokazi, bi pisec v »Katoliškem glasu« raje pral svoje grehe na narodnem polju!

Pred ljudmi in pred Bogom ne bom resnice nikoli tajil, kajti krivične »fine diplomacije« nisem bil in ne bom nikoli pristaš! Hlapčevanja naš narod ne sme poznati pred nikomer, niti v cerkvenem oziru, ko gre za narodno stvar!

Raje bi dotični gospod pisal kaj več o preganjanju slovenske v Slovenski Benečiji, kjer bi jo prav italijanski demokrati radi preganili tudi iz cerkve! S sramežljivimi in ponižnimi: »Kaj pa je to? ne pridemo do naših pravic! In ker molči on, ki je duhovnik, se moramo vneto boriti pa mi »liberalci« za naše jezikovne pravice tudi v cerkvi!

Ko je pred kratkim »Giornale di Trieste« huda napadel program Slovenske krščanske demokracije, ki ga je »Katoliški glas« objavil, se pisec v »Katoliškem glasu« ni drznil niti odgovoriti! Če pa bi si »Demokracija« dovolila tudi samo še tako nedolžno pripombo k istemu programu (rečem le, če...), bi se takoj usula nanjo ploha povik in lažnih očitkov!

Kričimo in kričali bomo proti vsem, če treba tudi proti papežu, kadar nam delajo krivico!

V svoji »Divini Commedije« je Dante ostro zigosal nekatere papeže tudi iz čisto političnih razlogov. Zaradi tega Cerkev ni obsodila niti Danteja niti njegovega speva, ki ga ni stavila na seznam prepovedanih knjig.

Nadškof Sedej ni delal krivice nobenemu Furlanu ali Italijanu.

Skof Walland, četrti goriški škof, je leta 1820 po lastnem nagibu dal natisniti za Furlane molitve v njihovem narečju. Pri tem je na Furlane naslovil sledeče besede: »Nemci in Slovenci imajo svoje molitve v lastnem jeziku, kakaj bi jih ne mogli imeti tudi vi? In zakaj bi morali vi moliti v jeziku, ki ga prav nič ne razumete ali pa ga ne razumete toliko, kot svojega! Molite, dobro ljudstvo, v vašem jeziku. Molitve v tem jeziku vam bo-

do šle bolj od srca; one bodo bolj udane, bolj ljubeznive; zato pa tudi bolj koristne.«

To sta bila škofa, oba Slovenca!

Po njihovem zgledu ravnajmo se in zahtevajmo od italijanskih škofov vsaj enako nastopanje z nami Slovenci, kot sta ga izvajala ta dva Slovencina glede Furlanov, in ki sta ljubila in spoštovala tudi svoje vernike drugega jezika.

Slovenski vernik

Davki na Goriškem

Po uradnih podatkih Finančne intendantne so se davčni prispevki od leta 1948 do danes znatno dvignili.

Neposredni davki v goriški pokrajini so namreč leta 1948 znašali 254 milijonov, lani pa kar 680 milijonov lir.

Posredni davki so pa zrasi od 659 milijonov leta 1948, na 873 milijonov lanske leto.

Davki na razne prireditve, športne, kinematografske in slično, so znašali 30 milijonov 1948. leta, lani pa 66 milijonov lir.

DROBNE VESTI

DELA VKE V ANGLIJO

Pokrajinski urad za delo v Gorič (Via Crispi) sprejema prijave nekvalficiranih delavk, ki bi rade odšle na delo v Anglijo, kjer bi bile zaposlene v tovarnah telefonskih kablov.

Delavke morejo biti neporočene in v starosti od 21 do 30 let.

OBNOVA

DVOLASTNISKIH DOVOLJENJ Oblastva sporočajo, da morajo dvolastniki obnoviti do 31. januarja 1954 svoje prelatnice.

Postopek za obnovo je isti kot prejšnja leta, le namesto kolkov za 32 lir, je sedaj treba prilopiti na tiskovine kolek za 100 lir.

Prošnjo za nova dvolastniška dovoljenja je tudi treba vložiti v omenjenem roku.

NOVA PODJETJA

V preteklem septembru je v goriški pokrajini kar petdeset novih podjetnikov odprlo svoje delavnice. Ta pojav je skoro na dnevnem redu po zadnji vojni in bi bil lahko znak napredka in blaginje, če bi istočasno enako ali pa še večje število že obstoječih podjetij ne zapiralo svojih vrat.

ZASCITA SLADKORNE PESE

Ker je v sosednjih pokrajinah (Bologna, Ferrara, Forlì, Ravenna in Rovigo) sladkorna pesa okužena, je goriški prefekt izdal prepoved uvažanja sladkorne pese iz o-

Pod težkim pritiskom sovjetski sistem škripa

Veliki angleški zgodovinar Edward Gibbon je pisal, da mora absolutni vladar imeti za svoj cilj srečo svojega naroda. Sovjetski absolutizem je pa to načelo postavil na glavo in žrtvoval blaginjo naroda oblasti države.

To oblast, ki jo vzdržuje v notranjosti zamotana oborožena birokracija, je razširil daleč po svetu veliki vojaški stroj. Zdaj kontrolirajo Sovjeti 600 milijonov neruških ljudi, ki so živeli prej v 15 ali še več neodvisnih državah. Oblast nad podložniki tega carstva in grožnja za ostali svet sta strah; ker pa je ta imperij opustil Gibbonovo načelo, stoji na lončenih nogah. Policija in vojska sta za daljšo dobo neprimerna podlaga za imperij. Ne more se vladati samo s tanki!

V preteklosti je bila čisto moč Kremlja v tem, da je znal čakati. Vendar se bo moč narodov, katerim zdaj ukazuje svojo voljo, končno pokazala za močnejšo. Zgodovina uči, da znajo tudi narodi čakati. Ta značilnost potrpežljive življenjske sile se kaže vedno bolj dramatično. Od Crnega do Belega morja je zgrajena prava pravcata železna zavesa iz bodeče žice. Motnje tujih radijskih oddaj, prepoved dopisovanja s tujimi državljani, stroga cenzura dnevnega in periodičnega tiska, gledališča in knjig, vse to naj drži javno mnenje sovjetskega imperija v verigah. Toda imperij ne more napraviti svojih podložnikov srečnih samo s tem, da jim dopoveduje, da so srečni.

Vso letošnjo pomlad in poletje so po dolinah Češkoslovaške in planotah Vzhodne Nemčije kili u-pori kot brstili bodočih dogodkov in revolucija kipi v večji ali manjši meri od Baltika do Egejskega morja. Ljudje, katerim monolitni propagandni aparat neutrudljivo ponavlja, da živijo v državi, ki so jo ustanovili po njihovih lastnih željah, tvegajo svoje življenje, da postavijo to na laž. Na to resnico so dramatično opozorili svet nedavni upori v Češkoslovaški in Vzhodni Nemčiji. Toda to resnico poznamo že skozi leta in pozna jo tudi v srcu sovjetskega imperija. Pred več kot 8 leti je George Kennan poročal ameriškiemu zunanjemu ministrstvu: »Duhovno življenje ruskega naroda se nadaljuje, je skozi vse njegovo trpljenje. To bo določilo nekega dne značaj ruske narodne sile in njegovega vpliva na svetu. To življenje urejajo posebni zakoni, ki jih ne razume nihče v Kremliju.«

Izbruh nedavnih uporov v Vzhodni Evropi je pokazal na viden način prikrito šibkost sovjetskega načina vladanja. Sovjetsko trinoštvo je izzvalo spontan upor v satelitskih državah. »Narod hoče pač, da mu vladajo tisti, katere izbere sam kot tolače svojih potreb in želja, ter noče vlade tistih, ki prejema-jo ukaze od tujca.« »Sovjetsko vr-

hovno poveljstvo sedi na sodčju smodnika podjarmljenih narodov, ki se lahko vname vsak trenutek.« »Neodvisna svoboda je želja ljudi in narodov, ne pa vazalstvo sovjetskega imperializma.« To so izreki, s katerimi so najvidnejši predstavniki ameriškega političnega življenja označili položaj v Sovjetski zvezi.

Ni lahko točno spoznati obsega agitacije, ki kljuje na koreninah razsežnega evroazijskega carstva, nad katerim palapa zastava s srpom in kladivom. Obrobni izbruhi ja dopuščajo sklepe, v globoko notranje nered. V Češkoslovaški je povzročila nemire, stavke in demonstracije po komunistih ukazana valutna reforma, ki je znižala mezde in plače delavcev na eno petino. Vlade sindikate so pozvali naj pomirijo uporne duhove. Tisoči rudarjev so zapustili premo-govnike v Moravski Ostravi, v Bu-djevicah in Plznu, kjer je prišlo do demonstracij. Sindikalna sodišča so proglasila nad delavci težke obdobje zaradi »sabotaže«. Stav-ke v vzhodnem Berlinu in v Vzh. Nemčiji so zavzele nezasišlan ob-seg.

Nemčija in Češkoslovaška sta dve satelitski državi, kjer je prišlo do največjih protestov proti težki sovjetski roki, vendar je opaziti v vsem sovjetskem imperiju znake nezadovoljstva. Moskva sama se pritožuje nad »zmotami in stežki-mi pomankljivostmi« v Litvi in Letonski. Madžarska je po reorga-nizaciji svoje vladne hierarhije v skladu z novimi sovjetskimi smer-nicami naglo proglasila znižanja cen raznih potrošnih predmetov, da potolaži mrmrnanje in nezado-vojljstvo. Tekstilni delavci so stav-kali v Lodzu na Poljskem. V Ro-muniji je po demonstracijah za-radi pomanjkanja živil režim skušal izboljšati položaj. Celu v osam-ljeni Albaniji je v gorah prišlo do oboroženih uporov.

Vsega tega vrenja v notranjosti sovjetske države ne moremo imeti sicer za znak skorajšnjega zloma, vendar ne pomeni mnogo dejstvo, da položaj še ni dosegel eksploziv-ne faze. Ideje se lahko krotijo, ni jih pa mogoče zatreti! Moskva mora nedvomno sama priznati resno položaja, in to je važno. V skrbih zaradi dvomljive zvestobe poljskih letalskih sil in njihovih pilotov, ki bežijo, mora Kremelj zdaj delo demobilizirati vojsko Vzhodne Nemčije, ki jo je ravno začel gra-diti; stotine častnikov oddelkov »Bereitschaften« so degradirali in postavili pred sodišče.

V Vzhodni Evropi stoji ogromni sovjetski vojaški stroj z verjetno napadalnimi nameni. Toda kolikšen del te vojske je potreben iz-ključno za to, da pritiska na po-krov lonca, v katerem vre? Kolik-šen del te vojske bo treba upora-biti za zaščito komunikacij v pri-meru vojne? Ali lahko generalni štab v Moskvi sploh odgovori na ta vprašanja?

Železna zavesa stoji še vedno. Za njo pa živijo ljudje, ki hočejo živeti in ki se ne bodo nikdar od-povedali temelju življenja: svobodi. C. L. Sulzberger

Trgovinski odnosi v oktobru

V okviru videmskega sporazu-ma je bilo v oktobru izdano šest uvoznih dovoljenj za skupno 11 milijonov 649 tisoč lir in 15 izvoz-nih dovoljenj za 31 milijonov 297 tisoč 972 lir.

Za sirote vojaškega osebja

Uradno je bila odprta Pod-porna ustanova za sirote vojaškega osebja, ki bo podpirala te sirote do 18. leta starosti. Omogočala jim bo brezplačno šolanje in izobrazbo v raznih zavodih.

Zavarujte delavce

Delodajalci, ki sprejmejo na de-lo delavce in jih ne zavarujejo pred neugodami in boleznijo, zap-a-jejo predpisani globi in v prime-ru nesreče morajo sami plačati vse morebitne bolniške in zdravni-ške stroške.

Vsakovrstno pohištvo:

SPALNICE - JEDILNICE - KUHINJE ITD. — PO NA-ROČILU IZVRŠI VSAKO DELO — POROSTVO ZA DOBER NAKUP — TOVAR-NISKE CENE — DELO SOLI-DNO — DOMACA TVRDKA

Tovarna pohištva Tel. 32

PRINCIČ KRMIN Corman - prov. Gorizia

TRST - SLOVENSKO OKNO V SVET

V ogledalu narodnostne statistike Trst ni „città italianissima“? Vsi dokazi govore, da je le narodnostno mešano italijansko-slovensko mesto na slovenskem narodnostnem ozemlju

Kadar tak ukrade avtomobil, je navadno njegova prva skro, da ga dobro — prebarva. K barvanju ga silita stran in pa slaba vest. Ta slaba vest je tudi gonila tujca, lačnega naše zemlje, da je prekrševal, potvarjal, pleskal po kamenitih alpskih in kraških tleh, celo p grobiščih, da bi skrtil svojo sramoto — rop, tatvino!

Posledica tega pleskanja potitalijancevanja so po letu 1918 nastala krajevna imena, kot n. pr. Monte Osternig, Passo Moistrocca, Tricornio, Locavizza, Strelischi, Sesana, Dolegna, Doberdò, Sgonico, Temenizza in še pre Gorizia. (Ali ni prav tako s Terme di Brennero, Vipiteno, Brunico, Bressanone, Dobbiaco in Vetta d'Italia v Visokih Turah?) Če bi nam mogli italijanski jezikoslovci in etnografi pojasniti, kaj naj te spakedranke v italijanskini pomenijo, bi jim pač lahko dali pol Jugoslavije. In vendar so Lahi vse naše Primorje, ki je nad trinajst stoletij naseljeno s slovenskim in hrvaškim prebivalstvom, razpili za „territorio sempre italianissimo“. Tako je tudi Postojna — „Postumia-Grotte“ — „paese sempre italianissimo“, čeprav so Italijani sami leta 1921 nastali v postojnskem okraju 16.504 Slovencev in 148 Italijanov, priseljenih uradnikov. Avstrijsko ljudsko štetje je leta 1910 našlo v postojnskem okraju le 14 Italijanov. Takih primerov bi lahko navedli še mnogo.

Ze v tretjem stoletju je med tržaškimi prebivalstvom bilo dosti Slovencev. Leta 1511 je bil Trst pridružen Kranjski deželi — Sloveniji. To zvezo je kasneje potrdil tudi Napoleon, ki je Trst priključil Iliriji. Trstu so skozi stoletja vladali slovenski škofje, kot n. pr. Andrej Repič, Nikolaj Koret, Ivan Bogarin in drugi. V Trstu je pridigoval slavni slovenski reformator Primož Trubar (l. 1502-1548), prav gotovo ne Italijan — nego Slovenec. Leta 1752 je papež ustanovil gorjsko nadškofijo kot slovenski del oglejskega patriarhata. Italijanski del patriarhata, naseljen s Furlani je dobil svoje nadškofjsko središče v Vidmu. Pod novonastalo slovensko gorjsko nadškofijo je spadala tudi tržaška škofija, ki so ji do leta 1923 vladali slovenski škofje. Taka razdelitev ni nastala iz nekih posebnih simpatij do Slovencev, pač pa zaradi slovenske večine vernikov.

Po podatkih tržaškega statističarja — Italijana Montanellija — je imel Trst leta 1735 samo 6 tisoč 865 prebivalcev. V mestu so skupaj živeli Italijani in Slovenci. Mesto je imelo takrat 3 tisoč 865 prebivalcev. Cista slovenska okolica, vključena v tržaško občino pa je štela okoli 3 tisoč prebivalcev. Tak odnos med italijanskim in slovenskim prebivalstvom nam dovolj jasno pravi, da je večina taktirnega tržaškega prebivalstva bila — slovenska.

Leta 1800 je imela občina Trst 28 tisoč prebivalcev. Leta 1850 pa je Trst štel že 117 tisoč prebivalcev.

Nagel porast tržaškega prebivalstva ni pripisovati naravnemu de-

mografskemu razvoju, pač pa priseljevanju. Prirodni porast je znašal le 18 odstotkov, a imigracija 82 odstotkov. Po avstrijskih podatkih so se največ priseljevali Slovenci in Hrvaati, potem šele Italijani, Nemci, Čehi, Srbi in Grki. Tako okrog leta 1850 v Trstu prevladuje močna jugoslovanska večina.

Kasneje se odnos spreminja v italijansko korist, predvsem, ker Italijani uspevajo raznaroditi velik postotek slovenskih priseljencev. Italijanski jezik (benečanski dialekt) je bil jezik, ki je v tistih časih prevladal na morju, poleg tega so bili Italijani v Trstu višji, gospodarsko boljše stojišče, zato so se mnogi Slovenci in Hrvaati pustili raznaroditi, da bi s tem izboljšali svoj socialni položaj. Tako ideolog irendentizma, Ruggero Faurio, v svoji knjigi „Trieste“ l. 1914 piše:

„Mi smo potomci onih rodbin, ki so se pred pet sto leti borile in trgovale v Trstu. Dve sto štirideset tisoč današnjih prebivalcev Trsta ne izvira od onih pet tisoč Tržičanov, ki so pred dvema stoletji živeli v Trstu. Prišli smo s vseh strani, odrgani od drugih narodov s pomočjo asimilacije.“

To tudi potrjujejo rodbinska imena: Cosulich, Marussi, Tripicovich, Gerolimich, sploh ogromen postotek potitalijanskih slovenskih imen, ki jih lahko najdemo v tržaški „Guida“ — adresarju.

AVSTRIJSKO LJUDSKO ŠTETJE IZ LETA 1910

Rezultati tega ljudskega štetja, ki so ga avstrijske oblasti prav povsod, pa tudi v Trstu, izvajale v škodo slovenskih narodnostnih skupin, v mednarodnih krogih še vedno služijo kot osnova za nadaljnjo presojo tržaške narodnostne problematike. Avstrijsko ljudsko štetje iz leta 1910, ki tudi v naši razpravi služi kot nekako primerjalno izhodišče, daje sledeče podatke za Svobodno tržaško ozemlje:

SVOBODNO TRŽASKO OZEMLJE (conci A in B):

Italijanov	146.260	45,3 odst.
Slovencev	102.092	31,6 odst.
Hrv. in Srbov	43.644	13,5 »
Jugoslovancev	145.738	45,1 odst.
Raznorodcev	30.954	9,6 »
Skupaj:	322.950	100,0 odst.

Navedeni podatki ne odgovarjajo popolnoma stvarnemu stanju. Avstrijska potujočevalna statistična tehnika je namreč namesto materinega jezika uvedla tako imenovani občevalni jezik — „Umgangssprache“ ter na ta način mnoge Slovence in Hrvaate prištel k Italijanom in tudi k Nemcem. Po računih, ki temelje na številu šolobveznih otrok in na volilnih rezultatih, je bilo leta 1910 v tržaški občini: 80 tisoč Slovencev in 100 tisoč Italijanov. „e primerjamo k Slovincem še Hrvaate in Srbe, je bilo v Trstu razmerje Jugoslovancev do Italijanov približno enako, poleg 30 tisoč pripadnikov ostalih narodnosti.

PARLAMENTARNE VOLITVE LETA 1907:

Italijanska liberalno - nacionalna stranka	8.425 glasov
Slovenska nacionalna stranka	8.166 glasov
Socialno - demokratska stranka (Slov. in Italijani)	9.448 glasov

OBCINSKE VOLITVE V OBCINI TRST LETA 1909:

Italijanska liberalno - nacionalna stranka	11.522 glasov
Slovenska nacionalna stranka	9.030 glasov
Socialno - demokratska stranka (Slov. in Italijani)	7.144 glasov

VI.

Občina je užaljena v svojem ponosu ogroženo protestirala in dosegla trenuten uspeh. Leta 1748 so to politično - gospodarsko podrejenost Trsta Kranjski ukinili. Če pa je na ta način mesto prišlo do svojih pravic, to vendarle ni še pomenilo konec tržaških občinskih težav. Za Primorje od Trsta do Reke so uvedli namreč Primorsko gospodarsko intendaturo in Trst je postal sedež nekega njenega okrožja. Na prostoru nekdanjih solin je vso oblast prevzela „Gospodarska komisija“.

Ko pa je mestu naslednje leto 1749 uspelo, da so mu vrnili oblast nad prostorom nekdanjih solin, je Marija Terezija ukazala, porušiti mestno obzidje.

Občinski očetje so se nadalje pritoževali in zopet uspešno, kajti Marija Terezija je pristala na to, da so mestni davek v izmeri sto badnje novega vina spremenili v denarni prispevek. Toda tržaška zastava se je prenehala viti na tržaških ladjah, ker jo je nadomestila nemška cesarska zastava.

Na vse to so z beneških lagun zrl z neprikritim nezaupanjem. V Benečah so se vrstila poročila drugo za drugim. Spomenica trgo-

vinskih izvedencev („Savi al commercio“) je objavila, da avstrijski krogi z vsemi silami stremijo za tem, da bi iz Trsta napravili trgovsko središče suhozemnega in pomorskega prometa. Isto je v dopisu iz l. 1751 opazil tudi koprski župan Henrik Dandolo.

Prav tega leta je sedem grških in srbskih trgovcev prejelo dovoljenje za gradnjo pravoslavne cerkve sv. Spiridiona, kajti v mestu, se je nabralo že mnogo Dalmatincev in Bosancev, to je ljudi naše krvi. Židov in Nemcev je bilo v Trstu že prej in njihov občevalni jezik je bil nemški. Priselo je pa tudi nekaj Angležev in Flamcev. Kot ladijski posrednik pa je zaslovel Belgijec Arnot. Med njegovimi strankami je bilo največ Grkov.

Iz Benetk so začeli pozorneje motriti vse, kar se je v Trstu dogajalo. V beneškem senatu je bilo slišati že glasove, da je bodočnost beneške trgovine z Levanto ogrožena.

Novo stanje je pa vznemirjalo Tirolce, ki je odvrčalo njihov promet preko Brennerja in po-

K volilnim rezultatom moramo pripomniti, da je slovenska in tudi jugoslovanska socialna demokracija dobila svoj organizatorični začetek prav v Trstu, ter so takrat v tržaških socialističnih krogih prevladovali Slovenci.

Dotok tržaškega prebivalstva se je pred prvo svetovno vojno vršil predvsem iz neposrednega zaledja ter se je po avstrijskih podatkih kretal v sledečem razmerju:

Slovenci	40 odstotkov
Hrvaati in Srbi	10 »
Jugoslovani	50 odstotkov
Italijani	33 »
Ostali narodi	17 »

Te številke dovolj zgovorno pričajo, da ni bil panični strah italijanskih irendentističnih statističnih

CONA A:	ITALIJANOV %		SLOVENCEV %		PREBIVALSTVA %	
Občina Trst	230.000	82,1	50.000	17,9	280.000	93,3
Okoliške občine	7.000	34,6	13.200	65,4	20.200	6,7
Skupaj:	237.000	78,9	63.200	21,1	300.200	100,0

*) Zavezniška vojaška uprava v svojih podatkih ne navaja, koliko je pripadnikov ostalih narodnosti, niti, kam je prišla Hrvaat in Srbe, ki živijo v Trstu.

Jugoslovanski podatki iz l. 1949 kažejo sledeči odnos v con B:

NARODNOST V CONI B:

Italijani	16.929	26,10 odst.
Slovenci	27.780	42,87 odst.
Hrvaati	19.466	30,03 »
Jugoslovani	47.246	72,90 odst.
Ostali narodi	648	1,00 »
Skupaj:	64.823	100,00 odst.

Ce sedaj sestavimo podatke za obe con, ki sta jih objavili zavez-

napovedovalcev brez stvarnih o-s-pov, ko so napovedovali, da bo tržaško mesto že pri sledečem štetju (l. 1920) zopet imelo jugoslovansko večino. Uresničenje te napovedi je preprečila italijanska okupacija Trsta ter po njej izvajano fašistično nasilje.

KAKšno RAZMERJE VLADA DANES MED NARODNOSTMI NA STO?

Zavezniška vojaška uprava se v osmih letih svojega upravljanja s STO mi potrudila, da izvede ljudsko štetje na zaupnem in področju. Ona sicer navaja v „Trieste Handbook 1950“ površne sumarične podatke, ki navajajo le okrogle številke za Italijane in Slovence ter tako ne morejo vzbujati posebnega čuta verodostojnosti. Ti podatki so: *)

ITALIJANI	SLOVENCEV	PREBIVALSTVA
253.929	69,6 odst.	
111.094	30,4 »	
Skupaj:	365.023	100,0 odst.

niška in jugoslovanska vojaška uprava, dobimo za celotno Svobodno tržaško ozemlje sledeče razmerje med Italijani in Jugoslovani. (Zaradi pomanjkljivosti zavezniških podatkov so ostale primerjave nemogoče.)

SVOBODNO TRŽASKO OZEMLJE

Italijani	253.929	69,6 odst.
Jugoslovani	111.094	30,4 »
Skupaj:	365.023	100,0 odst.

(Se nadaljuje)

VIDALIEVE DOGME

Pred dvajsetimi leti je v Sremski Mitrovici Moša Pijade poučeval Tita na komunistični visoki šoli. Najvažnejša in v zgodovini komunizma najodločilnejša oblika, ki jo je takratni kremeljski apostol razlagal Titu in ostalim slušateljem, je glasila: »Komunist mora sklepati zavezništva tudi s svojim sovražnikom, če tako zavezništvo izpolnjuje en sam pogoj: Tako zavezništvo s hudičem mora partiji zagotoviti določeno korist.«

Vittorio Vidali je prav iste nauke črpal v Moskvi in kasneje v Mehiki. Teh naukov se je spomnil v svojih nedavnih konferencah, ko je bil na eni strani Fronto za neodvisnost in Tržaški blok, pri tem pa laskal SDZ. Seveda so te eksercije zamajljale tudi komunistični strežniki pri »Delu«. K sreči komunistične dogme niso znane samo absolutentom komunističnih visokih sol, pač pa tudi drugim, ki radi brskajo po obsežni komunistični literaturi in ki so se v zadnjem desetletju komuni-

stičnega taktiziranja, zavajanja in spletkarjenja marsičesa naučili.

Za STO smo se borili tudi takrat, ko so tržaški kominformisti ploskali Pajetti o njegovih izjavah o »boljši rešitvi«, ko so strežniki okrog »Delu« prirečali javne debate s SDZ o tem, kdo ni in kdo je za STO; za STO smo se dosledno borili takrat, ko so kominformisti zatajevali svoj glas v korist STO v mestnem svetu, in borimo se danes, ko zahtevajo Sovjeti izvedbo mirovne pogodbe z Italijo in imenovanje guvernerja, medtem ko Vidali oprežno premišlja, kakšno direktivo bi zaukazal svojim ovcam, če bi prišlo do plebiscita.

Smu in ostanemo poborniki, zagovorniki in dosledni borci za uresničenje STO. Če so iskreno za to tudi Vidalijevi pristaši, tem bolje, zavračamo pa vsako misel na kakršno koli pobratimstvo s stranko, ki svojemu članstvu odvzema pravico, da samo odloča o usodi. Da, za STO, vendar po strogo ločenih poteh k skupnemu cilju! To-

„Carabinieri di Trieste“

„L'Adunata dei Refrattari“ je italijanski tednik, ki izhaja v New Yorku. Ne vemo, kako je usmerjen. Po njegovi vsebini sodeč, je protikomunistično nastrojen.

Zanima nas konkretno članek, ki je izšel v njegovi številki od 17. oktobra pod naslovom »Carabinieri di Trieste«.

Priobčimo ga zaradi njegove zanimivosti:

»To, kar se je zdela neumna pustolovščina ministra Pelle, ki je dajala obliko nesmiselnega izsiljevanja njegovim zahtevam po Trstu, zdaj kaže, da je bila le hlapčevsko ponavljajne lekcije, ki so mu jo naložili njegovi gospodarji.«

Njegovi gospodarji so namreč te dni (8. oktobra 1953) uradno sporočili v Londonu in Washingtonu, da so Velika Britanija in Združene države, po predhodnem posvetovanju s Francijo, sklenile, odpoklicati svoje zasedbene sile iz področja A STO-ja, katero hočejo izročiti v upravo italijanske vlade.

Pravni položaj STO-ja se s tem ne spreminja, spreminja se pa njegov dejanski položaj, ker se bodo nekake dne vrnili v mesto in neposredno okolico Trsta kraljevski karabinjerji, da bodo tam vzdrževali red za račun britsko-ameriških oblastnikov.

Italijanski nacionalisti bodo s takoj rešitvijo zadovoljni, čeprav bo ta samo začasna. Kar se pa Tržičanov tiče, nihče se ni potrudil, da bi jih vprašal za mnenje.

Tisti, ki se spominjajo, kaj se je zgodilo v Trstu po osvoboditvi leta 1918, imajo prav gotovo razlog, da slutijo možnost nastopa najslabšega: skoro sto let niso trpeli pod habsburškim jarmom zapostavljanja, preganjanja in bedo, ki so jih morali pretrpeti med petindvajsetimi leti fašistične monarhije, ki se jim zdaj spet najavlja!

Italijanski oblastniki so vedno isti: spremenili so samo napisne

deske nad prodajalnica soli in tobaka, sicer pa, v kolikor so se kaj sploh spremenili, so se spremenili na slabše: manj vestni so, bolj pokvarjeni, bolj prevzneti in bolj krvoločni kot prej. Zato je neizbežno, da s povratkom kraljevih karabinjerjev, fašistične kazenske zakonodaje, burbonske policije in justice ter neprestane brezposelnosti, čakajo Tržičane res žalostni dnevi.

Zalostni dnevi, kakor so danes oni vseh ostalih Italijanov!

Avstrija in Trst

O vprašanju Južne Tirolske v zvezi s Trstom smo pisali obširneje na četrti strani zadnje številke našega lista.

Tu hočemo samo zabeležiti, da so južnotirolsko vprašanje sprožili tudi na zadnji seji avstrijske poslanske zbornice. Člani obeh vladnih strank, krščansko-socialne in socialistične, so napadli med razpravo o avstrijski zunanji politiki italijansko nastopanje z nemško manjšino na Južnem Tirolskem.

Krščanski socialc Stuergh je izjavil, da ostaja južnotirolsko

Ali si že poravnal naročnino?

vprašanje zakonito avstrijsko politično vprašanje in da ne gre za nikakršno vmešavanje v italijansko notranjepolitične zadeve, ker sta pariški sporazum o Poadižju podpisali obe državi, Avstrija in Italija.

Socialist Koref je obtožil Italijo, da sistematično krši omenjeni pariški sporazum, ki je zajamčil narodnostno avtonomijo za Poadižje (Južno Tirolsko). Poudaril je, da sta raznarodovanje in italijanizacija prvotno strnjeno nemškega ozemlja v zadnjem času močno napredovala.

Kakor vidimo, je avstrijska javnost, po odstranitvi zunanjega ministra Gruberja, ki je z De Gasperiem avtor pariskega sporazuma iz l. 1946, s katerim se je Avstrija odrekla Južni Tirolski, pravčasno zgrabila za nereseno vprašanje in ga postavila v razpravljanje pred parlament. Nereseno je južnotirolsko vprašanje še vedno, ker se Italija ni držala sklenjenega sporazuma in ga celo doslej neovirano gazila proti vsakemu čutu mednarodne odgovornosti.

»Pacta sunt servanda«

Kdo se okorišča s Trstom?

Področni poveljnik, general T. J. Winterton, je dal dopisniku zuriške »Die Weltwoche« zanimive izjave o političnem in gospodarskem položaju na Tržaškem po objavi britsko-ameriškega sklepa od 8. oktobra.

Intervju ponatiskuje v celoti »Corriere di Trieste« od 9. t. m., zato se pri njem ne bomo dalj pomudili. Hočemo le poudariti misel področnega poveljnika o gospodarski pomoči, ki jo je dobil Trst iz ERP sklada:

»Trst je dobil v sorazmerju s številom svojega prebivalstva štirikrat več dolarjev iz ZDA kakor katerekoli druga država ERP-a. Dejstvo, da je področje A samostojno ozemlje pod britsko-ameriško upravo, je Trstu zagotovilo prednostni položaj, s čigar plodovi se Italija okorišča.«

S pristojnega mesta je prišlo torej najmerodajnejše pojasnilo o zlaganih irendentističnih krilatcih, da se mora Trst za svoj gospodarski napredek zahvaljevati samo velikodušnosti italijanske vlade.

Vsi na silvestrovanje

Slovenskega dobrodelnega društva

v Machiavellijevo ulico 22/II - Poskrbljeno je za zabavo in buffet

Komu dolguje Trst svojo veličino?

vzročilo, da se je ta promet z južne Nemčije preusmeril na Trst.

Tržaško pristanišče je dobivalo nove oblike. Staro luko, Mandracchio imenovano, so preuredili tako, da je mogla sprejeti tudi večje ladje. Razen tega so zgradili še dva pomola; enega tam, kjer je današnji svetilnik, drugega pa na mestu potopljenega fregate »San Carlos. Kjer pa danes stoji palača »Tergesteo«, so zgradili »novo carinarnico«. Iz Sv. Ivana so medtem v mesto speljali nov vodovod.

Pri Riborgu so morali odkopati hrib, da bi dobili zemljo za izsušitev močvirja. Ladjedelnica, ki je stala tik Velikega trga, je dobila tedaj šolane obrtnike. Bolj južno, že blizu Sv. Andreja, so porušili cerkev sv. Mučenikov (»Ss. Martiri«), ker je zapirala prehod k zalivu nasproti Miljam. Se vedno so mostove, ki so vodili čez Veliki kanal, čuvali stražarji, ker se meščani niso še mogli otresti prezira do doseljencev.

Vendar je prišlo gibanje in premikanje. Leta 1752 so izdali pravilnik za poslovne posrednike.

Na Velikem trgu, pod gledališčem sv. Petra, so priredili dve sobi za borzo. Poslovni čas je bil od 10. do 12. ure. Tega leta je bilo na prostoru bivših solin vsega 51 novih hiš, od katerih so jih doslej zgradili 38. Število prebivalcev je od 3 tisoč 843 iz l. 1735 naraslo do l. 1754 na 5 tisoč 780, dočim je okolica napredovala od 7 tisoč 520 na čez 10 tisoč prebivalcev.

Sedemletna vojna (od l. 1756 do l. 1763) je povzročila zopet zastoj.

Avstrijska vlada je zašla v veliko stisko in tedaj je trgovce, ki se je prišlil iz Bergama, bil pa po poreklu iz Toskane, Mihelangel Zois, l. 1759 poklonil avstrijski zakladnici 40 tisoč goldinarjev. Znesek je bil tedaj za Trst nedvomno pomemben, darovalca so ga odlikovali s tem, da so ga povišali v plemiški stan, in sicer v barona von Edelstein. Prilimek s namreč dolmačili kot obliko besede »zole«, kar pomeni dragulj. Mihelangel Zois se je oženil dvakrat. Druga žena je bila kranjska plemkinja Kapusova. Najstarejši sin Sigismund (Ziga) se je rodil 23. novem-

bra 1747 v Trstu. V hiši so govorili nemško po materi, toda mladi Ziga se je že zelo zgodaj posvetil turizmu in življenju na prostem. Tako je prišel v stik s kmečkim življenjem in se naučil slovensko. Saj so slovensko tedaj tedaj govorili tudi v mestu! Čeprav pa se je mestno plemstvo ponašalo s svojim starorimskim poreklom, je vendarle letne mesece rado prebilo pri svojih kmeth na Krasu in na Kranjskem. Otroci so se pa že v Trstu od hišnih poslov in mestnih obrtnikov priučili slovensčine ali vsaj slovenskih izrazov. Hiša barona Zoisa je bila na Malem trgu, kjer stoji danes cerkev sv. Rožnega venca. Prav Mali trg je bil pa tedaj zbirališče okoličanske vojske, ki se je tu zbirala ob svečanostih, ko je v paradi nastopala pred občinsko hišo. Ziga se je po tedanjem običaju šolal v Ljubljani, kasneje so ga dali pa v plemiški konvikt v Reggio Emilia, kjer je spisal tudi nekaj italijanskih pesmi.

Zoisov primer je zanimiv. Tržaška sredina in mačehin vpliv sta

v enaki meri doprinesla k temu, da so tega potomca italijanskega doseljence spravili v zvezo z zgodnjim slovenskim pregodom ter od njega, ki je izhajal iz gospodarske sredine, napravili učenjaka na področju rudništva in poznavalca rastlinstva.

Ta vzpon družine Mihelangela Zoisa pada v čas, ko se je Trst moral boriti s težko krizo. Zlobno so tedaj sporočali iz beneškega Kopra, da je bilo v Trstu mnogo stečajev in da tretjina tržaških hiš, ki so jih lahko umno hitro zgradili, nima stanovančev. Kljub vsemu temu je pa prebivalstvo nadalje narasčalo od 5 tisoč 424 leta 1758 na 6 tisoč 518 leta 1765. Leta 1758 je državna intervencija v zadevi oskrbe Trsta s kruhom doživela obupen neuspeh. To je občinskemu svetu dalo nov zamah, da je vztrajal pri nadaljnj veljavi popolnoma diskreditiranega mestnega statuta. Občina si je prisvojila celo pravico odločevanja o izvedljivosti cesarskih naredb, ki so se tikale Trsta. Neuspeh finančnih ukrepov, ki jih je finančna intendantura izdala takoj po vojni, je pri hvalitljivih slepe tržaške preteklosti pobudil nova pričakovanja.

(Se nadaljuje)

VESTI s TRŽAŠKEGA

Komu je to v korist?

Zadnje vesti govore o pomiritvi na Jadranu.

Napetost glede tržškega vprašanja med Jugoslavijo in Italijo popuša. Na eni in na drugi strani se vojska umika z meje in pogajanja — po vsej verjetnosti s težnjo, da bi dosegli razdelitev Svobodnega tržškega ozemlja med črna soseda — se bodo nadaljevala.

Vsa podoba je, da bo pri taki delitvi levji delež na področju B prislojen Jugoslaviji, na področju A pa Italiji. Ena in druga stran bo morala sprejeti narodnostne žrtve in na ta način nameravajo odstraniti spor. Ali pa tudi za vedno? Kdo bi to mogel reči?

Ko so 20. marca 1948 objavili ono nesrečno izjavo, so predpostavljali, da je pogoj za njeno izvršitev sovjetski pristane. Zavezniki se tedaj niso obvezali, da bodo Svobodno tržško ozemlje prisodili Italiji, ampak so samo obljubili, da bodo Sovjetski zvezi to prisoditev priporočili. Mirovna pogodba je obstajala in nihče niti v snu ni pomislil, da bi jo kakor koli spreminjal. Slo je samo za njeno revizijo, ki naj bi jo dosegli z vsemi neposredno in posredno prizadevanji strankami.

Danes o mirovni pogodbi ni več govora. Danes nihče ne vpraša, kaj o njej mislijo njeni podpisniki. Danes Angloameričani Trst prisojajo Italiji ter se v zvezi s to delitvijo obračajo samo še na Italijo in Jugoslavijo. Na osnovi katerega načela? Bajé na osnovi načela samoodločbe. To se pravi samoodločbe na osnovi statistike iz l. 1921, ki je ugotavljala obsevalni jezik, pri čemer prav dobro vemo, da se ti statistični podatki niti tedaj niso vjemali z izidom iz volilnih podatkov iz l. 1949 in l. 1952, da italijanska opredelitev tržškega prebivalstva ni le sporna, ampak v dokajšnji meri tudi dvomljiva.

O italijanskem nastojanju Tržčanov odločajo danes na svojo roko Američani in Angleži ter italijanski uradni krogi, prav enako kot oni odločajo tudi o razpoloženju tukajšnjih Slovencev do Jugoslavije. Tu enostavno predpostavljajo razpoloženja, ki jih ni, in o katerih niti tisti, ki jih predpostavljajo, ne verjamejo, da obstojé.

Da taka enostranska odločitev ugodni te krajev mora imeti nepovoljni odmevi, o tem pač ne more biti najmanjšega dvoma.

V Avstriji vse jače naglašujejo potrebo, da se o vseh nameravanih političnih spremembah mora vprašati prizadeto prebivalstvo ne le na Tržškem, ampak tudi v južnem Tirolu. Saj je jasno, da niti Rim in niti Beograd nista pooblašena, da bi izključno sebi pripisovali opravičenost do odločb o Trstu ter odločb o razpoloženju tukajšnjih Italijanov in Slovencev. In kar je pri vsem tem najbolj značilno (in na to opozarja sam »Giornale di Trieste«), je dejstvo, da v tukajšnjem prebivalstvu prevladuje očitna zaskrbljenost in potlačeno zaradi tega, kar se temu področju pripravlja, in za to, kaj vse utegne in more zaradi tako očitne kršitve mirovne pogodbe nastati.

Naj se torej prizadeti krogi ne dajo zavesti v zmoti: Zaskrbljenost, ki je nastala zaradi sprememb, ki so nastopile zadnje tedne, je povzročila pravna negotovost, v katero smo padli. Današnja krščanska civilizacija naj se brani komunističnih zased! Ali pa ne uvideva, da borba med krščanskim in komunističnim naukom ni samo materialna, ampak tudi in celo pretežno moralne prirode? Ni to samo borba stih in lačnih, ampak je tudi borba moralnih postavk današnje pravne ureditve. Kako pa naj se ta borba sploh uspešno vodi, ko imovinsko jačji sami spodkopavajo moralno osnovo svojega položaja? Podpisujejo

Krojni tečaj SDD

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu sporoča, da se pouk na krojnim tečaju prične 14. januarja 1954 in se bo redno vršil vsak tork in četrtek od 18. do 20. ure. Prijave sprejema tajništvo v Machiavellijevi ulici 22-II vsak dan od 16. do 19. ure.

Baletna šola SDD

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu obvešča starše prijaviteljev, da se pouk na baletni šoli vrši vsak tork in četrtek s pričetkom ob 18. uri. Sprejemajo se še prijave v tajništvo SDD, v Machiavellijevi ulici 22-II, vsak dan od 16. do 19. ure.

pogodbe, pa jih z največjo lahkoto zopet razveljavljajo! Nam pripravljajo poseben statut, ki naj bi bil enak statutu Nemcev v južnem Tirolu, kjer je število italijanskega prebivalstva v bocienskem okraju od l. 1919 do l. 1953 naraslo od 6 tisoč na 140 tisoč. Manjšinske pravice v Italiji so zajamčene ba je po sami ustavi, vendar je sodna praksa v Italiji ugotovila, da nova italijanska ustava istočasno ni ukinila pravoveljavnosti fašističnih zakonov, ki zadevajo narodnostne manjšine. Kako naj torej verujemo Italijanom, ko tako očividno vrše taktiko izigravanja z besedami? Kako naj verujemo zaveznikom, ki tej italijanski igri zavestno nasedajo? Foster Dulles je tolikrat naglaševal, da Srednjo Evropo morajo urediti na osnovi strateških potreb Atlantske zveze, medtem ko posamezne države, posebno Francija in Italija, postavke Atlantske zveze podreajo postavkam vodstva francoske politike v Posarju in italijanske na Svobodnem tržškem ozemlju.

Mi gotovo nimamo nobene koristi od tega, če bi narodnostna nesoglasja in spore gonili v neskončnost. Nikomur od nas ne prihaja niti na misel, da bi odobrali sovražinim in nacionalna nasilja. Toda, kar želimo — in to prav v korist obrambe pred komunizmom

— je moralna čistost v vodenju politike samoodločbe prav na prostoru Svobodnega tržškega ozemlja zaradi tega, ker moremo zaradi občutljivosti vprašanja ureditve Srednje Evrope samo mi, stari prebivalci tega področja, presojati njegove potrebe in predvsem potrebe, da to ozemlje ne postane znova odskočnica za italijanske imperialistične težnje. Varnost vzhodne italijanske in zahodne jugoslovanske meje, potreba neprekinjene ozemeljske zveze med Trstom in Podonavjem, dejstvo, da je skozi stoletja in morda tisočletja Podonavje živelo v neposredni zvezi s Trstom in da je zaradi prekinitve te zveze celo Podonavje zapadlo najprej v nemške, potem pa v sovjetske roke, vse to bi moralo pomeniti zelo resen opomin! Zavezniki so vse to odvrgli in so doslej bili gluhi za vse, tudi najresnejše nasvete. Kar nam proži sedanost, je le bedna slika moralnega zloma vseh glavnih načel zahodne svobodarske ideologije.

Edini, ki more imeti od vsega tega koristi, je samo komunizem! In v tako zadušljivem moralnem ozračju vodijo pogajanja o delitvi Svobodnega tržškega ozemlja! Kaj bi se torej čudili, če se pred tako poraznimi prizori pojavljajo plodovi nezaupanja in obupanja nad bodočnostjo Evrope?

IZ NABREŽINE

Kaj porečeje volivci?

Preteklo sredo, 9. t.m., je bila druga seja sedanega zasedanja občinskega sveta v Nabrežini.

Takoj po prečitani zapisnika se je oglasil k besedi svetovalec Albin Skerk in pojasnil, da on ni bil proti temu, da bi namestili učno mesto na otroški vrtec v Mahlinjah, kakor sta pisala »Primorski dnevnik« in »Demokracija«, pač pa je grajal odločbo prejšnje učiteljice. Naproša zato oba lista, naj resnici na ljubo sporočita ta popravke, kar smo mi s tem tudi storili.

Nato je dr. Jože Skerk stavil vprašanje glede ureditve poti k novi šoli v Sempolaju in obnove porušenihi vasi. Na prvo vprašanje je župan odgovoril, da je zadeva že v teku, glede drugega pa pojasnil, da bodo obširneje razpravljali o tem pri točki so javnih delih. Dalje je dr. Skerk naprosil upravni odbor, naj se zanima pri ameriškem uradu za škodo, ki jo napravljajo zavezniške čete, da bi ponovno sprejemali prošnje za odškodnino, ker so po 8. oktobru ustavili delovanje tega urada. Župan je obljubil, da se bo za stvar zanimal. Nato je dr. Skerk kritiziral upravni odbor, ker je povabil k slovesnosti otvoritve nove šole tudi nekatere italijanske funkcionarje pri ZVU. Župan je odgovoril, da je povabil vse tiste predstavnike ZVU, ki so imeli opravila z gradnjo nove šole.

Prešli so nato na dnevni red, a se prej je župan naprosil občinski svet, naj bi razpravljali o nujni zadevi končne rešitve v zadevi športnega igrišča. Za to zemljišče se je že prejšnji odbor obvezal, da bo plačal cerkveni upravi milijon 150 tisoč lir v gotovini takoj, a 550 tisoč lir po gospodarskih računih. Ker pa to ni mogoče, predlaga svet, naj bi ta znesek izplačali iz sklada prodaje občinskih zemljišč v Nabrežini. Svetovalec Milič se je temu predlogu uprl, ker bi moral ta sklad biti na razpolago jutarjem iz Nabrežine. Občinski svet je končno le soglasno odobril županov predlog.

Občinski svet je nato odobril nakup zemljišč raznih posestnikov iz Nabrežine in Slivnega, ki so prihajali v poštev pri gradnji navedenega na poti Nabrežina-Slivno. Načrte, cene in pogodbe je pripravil Urad za ceste pri ZVU, prizadeti so ga podpisali in bodo zemljišča po odobritvi obč. sveta prepisali na občino Devin-Nabrežina. Odbornik Vižintin je podal poročilo o novih predpisih v korist občinskih uslužbencev, ki so se udeležili zadnje vojne kot bojevniki, partizani ali pa so bili internirani v ujetništvu ali drugače prizadeti. Vnela se je tu daljša debata, če je ta zakon dejansko razširjen na naše ozemlje in v kakšnem smislu; dr. Skerk je predlagal, naj se razprava o tem prenese na poznejši čas, da bi lahko o zadevi dobili bolj natančne informacije. Na predlog odbornika Floridana so sestavili komisijo, ki bo zadevo preučila.

Za tem je obč. svet odobril poročilo in predlog odbornika Flori-

dana glede nekih sprememb v proračunu za tekoče leto.

Na koncu se je župan sporočil, da je skupina svetovalcev SDZ predložila resolucijo v zadevi S. T. O. Ta resolucija je bila že v razpravi na seji občinskega odbora, ki je resolucijo sprejel, zato jo odbor predlaga obč. svetu v odobritev. Ko je župan prečital resolucijo, se je združeni štab svetovalcev OF, SKSZ in SNS uprl proti resoluciji, češ da jo je treba preučiti, popraviti in prilagoditi, tako da jo lahko sprejmejo vse skupine. Župan in ostali odborniki in svetovalci SDZ so vztrajali, naj ostane pri tej resoluciji, dopustil pa je razpravo o njej, poudaril pa, da jo je treba sprejeti še na tej seji. Naglasil je, da je resolucija tako sestavljena, da ni mogoče najti ni-

Zgoničani za STO

V nedeljo 13. t.m. je bila seja občinskega sveta v Zgoniku.

Občinski svetovaleci so v celoti sprejeli predloženi proračun za prihodnje poslovno leto z nekaterimi dodatki. Dohodki so predvideni v znesku 6 milijonov 850.503 lir, izdatki pa v znesku 23 milijonov 623.930 lir. Primanjkljaj znaša torej 16 milijonov 870.427 lir. Za njegovo kritje se bo občinska uprava obrnila na ZVU v upanju, da ji bodo odobrili celotno, zaproseno vsoto, ker je ta nujno potrebna za kritje vseh dejansko ugotovljenih občinskih potreb in za izvedbo nekaterih splošno koristnih javnih del.

Nato so občinski svetovaleci soglasno izglasovali resolucijo o natečaju za imenovanje konzorcialnega zdravstva, katerega naj se udeležijo samo zdravniki z našega ozemlja, ki obvladajo oba tukajšnja jezika. Resolucija namreč zavrača namero področnega predststva, po kateri bi se natečaja lahko udeležili tudi zdravniki izven našega področja, to je iz Italije. Občinski svetovaleci SDZ so še vložili naslednjo resolucijo o nujnosti izvedbe določil mirovne pogodbe glede STO, ki so jo sprejeli s sedmimi glasovi proti štirim:

RESOLUCIJA

»Podpisani predlagajo: Občinski svet občine Zgonik naj sklene in odpošlje vsem štirim veselam, ZDA, Veliki Britaniji, Franciji in Sovjetski zvezi, ter Italiji, Jugoslaviji in Varnostnemu svetu sledeči:

A P E L :

Občinski svet občine Zgonik ugotavlja: da tvori celo STO s Trstom že stoletja zemljepisno, gospodarsko in etnično nedeljivo enoto, ki je del Srednje Evrope in Podonavja, katere težita na Trst kot najbližje pristanišče za njihov izhod v svet; da more Trst in STO z reorganizacijo svoje uprave in uradov ter

Možatost pa taka...

Nabrežina, 13. dec. 1953.

Osnova volilnega programa LSS je bila dosledna borba za uveljavljanje mirovne pogodbe z Italijo in za vzpostavitev STO.

Na podlagi tega programa, ki so ga združene stranke v besedi in tisku razvijale volivcem, so bili v občinske svete izvoljeni pristasi SDZ, SKSZ, SNS in OF. Ze kmalu po volitvah pa se je izkazalo, da so se iz štirih političnih skupin praktično pojavljale le dve: SDZ in OF. Oba predstavnika SKSZ in SNS v Nabrežini sta postala praktično zastopnika OF.

OF je volilni program enostavno zbrisala in že pred časom zavrnila misel na STO. Nje volja volivcev ni zanimala, kakor ne zanima nobeno totalitarno stranko. Prav tako sta se poživljala na STO tudi zastopnika SKSZ in SNS.

Nekaj časa so ti ljudje še previdno prikrivali svoje izdajstvo STO in sopodpisovali resolucije z zahtevo po STO, v zadnjem času pa so, tako v Nabrežini kakor v Zgoniku, svoje izdajstvo STO javno izpovedali.

Po vseh moralnih zakonih bi morali ti ljudje svoje mandate položiti, ker jih ljudstvo ni poslalo v občinske svete zato, da rušijo STO, pač pa nasprotno zato, da to ozemlje podpirajo in branijo z vsemi silami.

Vsekakor pa naše ljudstvo ve, s kom ima opravka, in bo v bodoče znalo to izkušnjo tudi upoštevati.

Slava mučenikom!

15. decembra je bilo 12 let, odkar so na ponosnih openskih tleh prešli svojo kri Viko Bobek, Ivan Ivancić, Simon Kos, Pinko Tomažič in Ivan Vadal.

Številna množica je ob plošči, ki na morišču-openskem strelišču spominja na žrtve naših petih mladih fantov, počastila njihov spomin in se jim oddolžila za krvavi dar njihovih življenj za našo svobodo in boljšo bodočnost.

Liki vseh petih mučenikov so vsem živo lebdeli pred očmi: v nezprosni boji proti fašističnemu zatracu so podlegli, toda padli so častno, kot se spodobijo kraškim ljudem, ki nikoli niso klonili z duhom pred dvatisočletnim raznarodovalcem naše zemlje!

Navzoča mladina je ob spominu na mučeništvo Bobeka, Ivancića, Kosa, Tomažiča in Vadal črpala novih pobud za vztrajanje v narodnem prizadevanju, v današnjem kritičnem obdobju naše borbe za obstanek na Tržškem, trdno odločena, da ne bo klonila, in da bo ostala zvesta plemenitemu izročilu openskih mučenikov.

† Alojzij Petelin

Na praznik Brezmadežne smo v Nabrežini pokopali gospodarja in mizarskega podjetnika g. Alojzija Petelina.

Pokojni, ki je dočkal starost komaj 64 let, je bil po rodu iz Zgonika. Ze v zgodnji mladosti je prišel v Nabrežino, kjer se je pri starem mojstru Luvinu izučil mizarske obrti. Kmalu po prvi vojni pa mu njegov podjetni duh ni dal miru, dokler se ni osamosvojil in ustanovil eno največjih mizarskih podjetij na našem podeželju. Ni mu bilo dovolj le mizarsko podjetje, svoje moči je posvetil tudi kmetiji, čebelarstvu in tudi ribolovu na tute. Nabavil si je namreč celotno opremo za ribolov na tute.

Ni zanemarjal, posebno v svoji mladosti, niti društvenega življenja, saj se je kot mladenič udeleževal pri takratnem kolesarskem društvu »Balkana« in je kot vnet dirkač žel mnogo uspehov. V Nabrežini se je po vojni mnogo udeleževal pri domačem godbenem društvu.

Tudi na drugih poljih si Alojzija Petelina srečal tako med ustanovitelji zadruge »Prosvetni dom«, lastnice kinodvorane.

Leta 1949 je pokojni kandidiral v občinski svet kot kandidat SDZ na Slovenski narodni listi.

Se mnogo bi se rad udeleževal v javnem življenju, a zadnja leta ga je zavrtna bolezen priklenila na posteljo, tako da se ni mogel več udeleževati delovanja v javnem življenju. Njegovo poselstvo in mizarsko podjetje upravljata sedaj njegova dva sinova.

Težko prizadeti družini izrekamo naše iskreno sožalje.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jez
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

ZOBOZDRAVNIK
Dr. STANISLAV PAVLICA
se je preselil v ul. Rittmeyer, 13
in sprejema
od 9. do 13. ter od 17. do 19. ure
Stev. telef. 31-813

ZOBOZDRAVNIK
Dr. DANILO BREZIGAR
ordinira
v Nabrežini, 130
(v hiši g. Tanceta)
od 16. do 20. ure
Ob nedeljah
od 10. do 12. ure

Mizarji kmetovalci podjetniki
Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudí najugodnejše
CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sonnlino, 24

B. BELTRAM - TRST IMPORT-EXPORT

Darilne pakete za Jugoslavijo in druge države po najnižjih cenah
Posiljamo živila, zdravila, tekstilno blago, sivalne stroje, radijske aparate, harmonike, kolesa, vespe in druge artikke sploh.

Razpolagamo s skladiščem v Punto Franco 2/a-21

Obrnite se osebno ali pismo na urad v ulici Valdirivo 3/I. - Telefon 69-91

DARILNE PAKETE za Jugoslavijo in druge kraje

po ugodnih cenah pošilja domača tordka

„ALASKA“ Import-Export

TRST - Ulica S. Lazzaro 13-I. - Tel. št. 56-58

Pošiljajo se živila, tehnični predmeti, in zdravila

Naše blago najboljše kakovosti - Naše cene najugodnejše

Naša dostava najhitrejša in zjamčena

Obrnite se na nas osebno ali pismo

Interexport - Trst

BREDA RUS - MIKULETIČ & MILAN BJELICA - ŽIVKOVIČ

IMPORT - EXPORT

živila, tehnične predmete (šivalne stroje, radijske aparate, kolesa, štedilnike itd.; harmonike, tekstilno blago itd.), razpošilja najhitreje in najbolj zanesljivo

Jugoslovanskim podjetjem nudimo posebne popuste in ugodne plačilne pogoje

Posiljamo tudi darilne pakete za vse države pod najugodnejšimi pogoji in najhitreje iz lastnega skladišča v Punto Franco, Trst. - Obrnite se osebno ali pismo na naš naslov:

URAD - Riva Grumola 6.I., tel. 29-302 - P.O. Box 1219

Skladišče: Punto Franco magg. II vrata 70, tel. 7232